

Bedömningsmatris – debattinlägg

Uppgift 1: Livsstil och köpvanor

Svenska 1

Aspekter	F	E	C	A		
Innehåll och kritisk läsning Aktiviteter Innehållslig komplexitet Bearbetning av textunderlag Källhantering		Eleven uttrycker sin åsikt om dagens konsumtion och framför något argument. Eleven presenterar något från Lindmans artikel. I sin text skiljer eleven på egna och andras tankar. Källhänvisningar finns om än inte helt fullständiga.	Eleven tar ställning och argumentationen är fyllig och fungerande. Det som eleven presenterar från Lindmans artikel är rättvisande och väl valt. Källhänvisningen är infogad i texten.	Argumentationen är nyanserad <i>eller</i> ger nya, relevanta perspektiv på ämnet eller i förhållande till artikeln av Lindman. Argumentationen blir därmed som helhet effektiv.		
Disposition och sammanhang Textbindning Inledning, avslutning Styckeindelning, styckemarkering Omfång		Texten är sammanhängande och begriplig, t.ex. genom referensbindning och enkla sammanhangssignaler. Omfånget är till viss del anpassat till situationen, dvs. texten är inte alltför kort.	Texten är tydligt strukturerad genom minst två av följande kännetecken: – varierade sammanhangssignaler – inledning och avslutning – rimlig styckeindelning som är konsekvent markerad.	Texten är väldisponerad genom följande kännetecken: – god balans mellan olika delar – effektiv inledning och avslutning – rimlig styckeindelning som är korrekt markerad.		
Språk och stil Skriftspråksnormer Variation Välformulerat språk Situationsanpassning		Eleven följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet, t.ex. i fråga om meningsbyggnad, stavning och skiljetecken.	Språket är varierat och delvis välformulerat. Stilen är anpassad till syftet, t.ex. genom tydliga åsiktsuttryck, retoriska frågor eller andra retoriska stilmedel.	Språket är välformulerat, även om någon mindre lyckad formulering kan förekomma. Stilen är väl anpassad till syftet, t.ex. genom variation av meningstyper eller slagkraftiga och uttrycksfulla formuleringar.		
Helhetsbedömning Kommunikativ kvalitet – anpassning till syfte, mottagare och situation Självbärande text		Textens innehåll och form är till viss del anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Texten fungerar efter viss bearbetning som ett självbärande debattinlägg på webbplatsen.	Textens innehåll och form är anpassade till syfte, mottagare och kommunikations-situation. Texten är självbärande, t.ex. genom ett mottagaranpassat innehåll och språk. Den fungerar som ett inlägg på webbplatsen.	Textens innehåll och form är väl anpassade till syfte, mottagare och kommunikations-situation. Texten fungerar väl som ett inlägg på webbplatsen.		
Delprovsbetyg	F	E	D	C	B	A

Bedömningsmatris – debattinlägg

Uppgift 1: Livsstil och köpvanor

Svenska som andraspråk 1

Aspekter	F	E	C	A		
Innehåll och kritisk läsning Aktiviteter Innehållslig komplexitet Bearbetning av textunderlag Källhantering		Eleven uttrycker sin åsikt om dagens konsumtion och framför något argument. Eleven presenterar något från Lindmans artikel. I sin text skiljer eleven på egna och andras tankar. Källhänvisningar finns om än inte helt fullständiga.	Eleven tar ställning och argumentationen är fyllig och fungerande. Det som eleven presenterar från Lindmans artikel är rättvisande och väl valt. Källhänvisningen är infogad i texten.	Argumentationen är nyanserad <i>eller</i> ger nya, relevanta perspektiv på ämnet eller i förhållande till artikeln av Lindman. Argumentationen blir därmed som helhet effektiv.		
Disposition och sammanhang Textbindning Inledning, avslutning Styckeindelning, styckemarkering Omfång		Texten är sammanhängande och begriplig, t.ex. genom referensbindning och enkla sammanhangssignaler. Omfånget är till viss del anpassat till situationen, dvs. texten är inte alltför kort.	Texten är tydligt strukturerad genom minst två av följande kännetecken: – varierade sammanhangssignaler – inledning och avslutning – rimlig styckeindelning som är konsekvent markerad.			
Språk och stil Skriftspråksnormer Variation Kommunikation – ordförråd och grammatik (t.ex. ordföljd, nominalfraser, verbfraser) Situationsanpassning		Läsaren kan förstå innehållet utan alltför stor ansträngning, även om språket på vissa ställen kan vara oklart. Eleven följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet, t.ex. i fråga om meningsbyggnad, stavning och skiljetecken.	Språket är så tydligt att innehållet framgår. Stilen är delvis anpassad till texttypen, t.ex. genom tydliga åsiktsuttryck, retoriska frågor eller andra retoriska stilmedel.	Språket är varierat och sådant att kommunikationen fungerar väl genom att innehållet är lätt att ta till sig. Stilen är delvis anpassad till texttypen och mottagaren, t.ex. genom variation av meningstyper eller slagkraftiga och uttrycksfulla formuleringar.		
Helhetsbedömning Kommunikativ kvalitet – anpassning till syfte, mottagare och situation Självbärande text		Språket är begripligt. Textens innehåll är till viss del anpassat till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Texten fungerar efter viss bearbetning som ett självbärande debattinlägg på webbplatsen.	Språket är delvis anpassat till texttypen. Textens innehåll är anpassat till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Texten är självbärande, t.ex. genom ett mottagaranpassat innehåll. Den fungerar som ett debattinlägg på webbplatsen.	Språket är delvis anpassat till texttypen och läsaren. Textens innehåll är väl anpassat till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Texten fungerar väl som ett debattinlägg på webbplatsen.		
Delprovsbetyg	F	E	D	C	B	A

Exempel på elevtext och bedömningskommentar – uppgift 1: Livsstil och köpvanor

Svenska – delprovsbetyg A

Livsstil och köpvanor

Vad krävs för att människor ska inse vikten av att förändra sin livsstil, sitt förhållande till mat och sina köpvanor? Många ser med avsmak på de såkallade *sopdykarna* som på eget bevåg samlar in fräscha matvaror som slängts i soporna, men är inte dagens överkonsumtion minst lika osmaklig?

Jag tycker det är intressant, mycket intressant, att just sopdykningen i sig är det som diskuteras när man talar om sopdykning. Kanske låter det som en självklarhet men det tycker inte jag och jag tror att många håller med mig i det här. Vad är det som triggar sopdykningen? Vad är det som får människor att vilja rota igenom containrarna utanför de lokala mataffärerna? Och varför är det ens möjligt, varför ligger det fräscha matvaror slängda där överhuvudtaget? Det är de här frågorna vi borde ställa. Det är de här frågorna de som ägnar sig åt sopdykning försöker väcka när journalister kommer för att intervjua dem, men gång på gång blir de ignorerade. Gång på gång är det frågorna om huruvida sopdykning är lagligt eller inte som ställs och diskuteras i media. De sopdykare som intervjuas berättar så ofta om hur sjukt det är att bra mat slängs, om hur *”Kapitalismens brister blir tydliga när man står i en container full med bra mat”* som Cecilia Lundqvist berättar för Elin Lindman när hon intervjuas för en artikel (*Sopdykarna kan leva gott på vårt välstånd*, 27/2-2011, Sydsvenskan). Men det är inte det jag hör människor prata om – man talar om själva företeelsen istället för de bakomliggande orsakerna.

Alla som inte är barn eller oerhört ignoranta borde kunna inse att det finns negativa aspekter av det konsumtionsamhälle vi lever i idag. Inse att det ”habegär” som driver oss till att konsumera så till den grad att vi skuldsätter oss själva kanske på vissa punkter kan klassas som sjukligt. Inse att det till viss mån är rätt så skadligt, för såväl människan som naturen. Det är först när vi inser det, vilket jag hoppas de flesta redan gjort, som det kan ske en förändring – men det räcker dock inte för att en förändring faktiskt ska kunna äga rum. Många människor har insett att en förändring måste ske men väldigt få är villiga att genomföra den. Det krävs en förståelse för problemet och en vilja att handla för att trigga en förändring – och om inte sopdykning är ett sätt att få utlopp för sin vilja att handla så vet jag inte vad. Sopdykning i sig kanske inte är ett fullt fungerande (eller lagligt) system att förändra världen på men det är ett sätt att trigga förändringen.

Det jag vill lyfta här är den förändring som krävs av vårt förhållande till mat. Det slängs alltför stora mängder mat till följd av de höga krav samhället ställer idag, i den tidigare nämnda artikeln berättar också Andreas Fondell, butikschef på Willys i Lund, att: *”Kunderna idag är väldigt kräsen, bröd ska ha bakats samma morgon även om bästföredatumet är om en vecka och bananer får inte ha en fläck.”* Allt ska vara nytt och mängderna enorma. Något så simpelt som att förstå att bästföredatumet inte är absolut verkar för många vara svårt. Vad krävs för att människor ska sluta stirra sig blinda på de små siffrorna printade på mjölken? ”Använd dina sinnen, människa” är vad jag vill skrika över hustaken.

Innehåll och kritisk läsning

Denna lösning ger läsaren ett vidgat perspektiv på frågan om sopdykning. Genom att ifrågasätta varför detta överhuvudtaget kan förekomma leder eleven läsaren fram till tesen att människor måste förändra sina konsumtionsvanor och då särskilt i förhållande till mat. Argumentet för själva tesen är tydligt. Eleven skriver att människors "ha-begär" är skadligt för alla och för naturen. Detta är dock inte särskilt utvecklat. Innehållet fördjupas i stället av resonemanget kring sopdykning som en katalysator för förändring. Eleven framhåller tydligt att fenomenet måste problematiseras och leda fram till en diskussion av de "bakomliggande orsakerna". Denna vinkling av frågan ger läsaren ett nytt och relevant perspektiv och kan sporra till fortsatt debatt.

I konsekvens med sitt övergripande syfte använder eleven Lindmans artikel på ett konstruktivt sätt. Det första citatet förstärker elevens övertygelse att sopdykning kan ses som en politisk handling i kampen mot överkonsumtion och det andra understryker budskapet att människor konsumerar för mycket. Hänvisningen är smidigt infogad och en extra förtjänst är att eleven vid det andra tillfället inte upprepar artikelns namn utan hänvisar till att den är nämnd tidigare.

Bedömning Innehåll och kritisk läsning: A. Lösningens goda innehållsliga kvalitet beror på att eleven inte enbart diskuterar själva sopdykningen utan placerar företeelsen i ett vidare sammanhang och därmed underbygger sin tes självständigt och övertygande. Källanvändningen är väl genomtänkt och bidrar till en effektiv argumentation. Läsaren får en initierad bild av sopdykning relaterat till konsumtion.

Disposition och sammanhang

Lösningen är väldisponerad. Inledningens frågor fokuserar på ämnet och får läsaren att reagera. Avslutningen innehåller en kort men enfatisk uppmaning, vilket är lämpligt med tanke på texttyp. Detta ger texten en passande inramning. Varje stycke behandlar sedan en relevant aspekt av temat, och den innehållsliga balansen är god i och med att lösningen behandlar de frågor om konsumtion och mat som ställs i inledningen. Styckemarkeringen görs konsekvent med blankrad, och sammantaget blir dispositionen tydlig och överskådlig.

Lösningens struktur är också lätt att följa genom god och fungerande referensbindning. Eleven nämner genom hela texten begrepp som logiskt associeras med sopdykning: "sopor" – "förhållande till mat" – "köpvanor" – "sopdykare" – "fräscha matvaror" – "överkonsumtion" – "konsumtionssamhälle" – "ha-begär" – "vårt förhållande till mat". Sambanden i texten synliggörs även genom att frågor följs upp med formuleringar som "Det är de här frågorna de som ägnar sig åt sopdykning försöker väcka" och sammanhangssignaler som "för att", "till följd av", "dock" och "istället för".

Bedömning Disposition och sammanhang: A. Debattinläggets tes drivs konsekvent genom texten, och läsaren kan genom tydlig textbindning se hur argumentationen kopplas till den. Innehållsligt väl balanserade stycken inramas av en i sammanhanget effektiv inledning respektive avslutning.

Språk och stil

Lösningens språk är väl anpassat till texttyp och publiceringsställe. Stilnivån är bitvis vardaglig, men samtidigt är ordvalet uttrycksfullt och förstärker elev-

ens åsikt och budskap. Exempel på formuleringar som tydliggör detta är ”De sopdykare som intervjuas berättar så ofta om hur sjukt det är att bra mat slängs /.../Men det är inte det jag hör människor prata om – man talar om själva företeelsen istället för de bakomliggande orsakerna”. Eleven ställer också ett antal retoriska frågor och involverar läsaren genom inkluderande vi, som i ”Det är de här frågorna vi borde ställa”. I texten finns även andra stilistiska grepp som kontrasteffekten i ”Många människor har insett /.../ men väldig få är villiga”.

De retoriska frågorna bidrar också till variation av meningstyper vilket är utmärkande för ett välformulerat språk i en debattsituation. Ett annat sådant drag är utbyggda nominalfraser, och i texten finns även exempel på detta såsom ”den förändring som krävs av vårt förhållande till mat” och ”de små siffrorna printade på mjölken”.

Språket har dock också ett antal brister, bland annat några stavfel, formfel som ”kommer för att intervjuar dem” och upprepningar av till exempel verbet ”inse”. Inget av detta påverkar bedömningen i nämnvärd grad.

Bedömning Språk och stil: A. Lösningen innehåller flera tydligt värderande och slagkraftiga uttryck som accentuerar att det rör sig om ett debattinlägg. Dessutom är meningsbyggnaden varierad och tämligen komplex. Detta gör sammantaget att texten språkligt är välformulerad med god anpassning till kommunikationssituationen.

Helhetsbedömning och delprovsbetyg

Denna lösning fungerar väl som ett självbärande debattinlägg på webbplatsen. Läsaren får nya insikter i ämnet konsumtionsvanor genom att fenomenet sopdykning problematiseras och ses ur ett tydligt samhällsperspektiv. Syftet att övertyga och inspirera till fortsatt debatt uppnås genom att ett intresseväckande innehåll kombineras med ett personligt och uttrycksfullt språk. Lösningen ges delprovsbetyget A.

Innehåll och kritisk läsning	A
Disposition och sammanhang	A
Språk och stil	A
Delprovsbetyg	A

Svenska som andraspråk – delprovsbetyg B

Livsstil och köpvanor

Sverige är ett av världens kändaste länder när det gäller livskvalité. I många andra länder gäller det att överleva, folk äter mat, så länge det går att äta. Så gör vi inte här. Maten behöver inte bara vara god men samtidigt ska den ha ett fint utseende. Visserligen är det oerhört lyxigt om man jämför med de fattiga länderna men det är en del av människans utveckling. Dagens konsumtion av varor är positiv. Det vi måste förbättra på är hur vi ska lösa frågan om överflödet.

Dagens konsumtion av varor är positiv. Att folk i andra länder konsumerar mat på ett mycket sparsamt sätt innebär inte vi, länderna som har tillgång till kvalitetsmat måste backa och leva på samma nivå som de gör. En god och hälsosam maträtt kan få människor att må bättre, vi lever ett bättre liv och jobbar många gånger effektivare. På så sätt höjs inte bara dessa människors livskvalité men kan även hjälpa att förbättra andras liv. För att laga en god och hälsosam maträtt behöver man självklart färska ingredienser. I artikeln *"sopdykarna kan leva gott på vårt överflöd"*, Sydsvenskan 27.2.2011 citerar Elin Lindman Andreas Fondell, butikschef på Willys i Lund:

"Kunden idag är väldigt kräsen, bröd ska ha bakats samma morgon även om bästföredatumet är om en vecka och bananer får inte ha en fläkt. Dessutom ska hyllorna vara ständigt fulla och eftersom försäljningen är väldigt varierande så är det svårt att pricka in precis rätt mängd inköp av varor".

Vad som står i texten ger en bild av nutidens kund som är onödigt kräsen. Däremot måste vi ärligt erkänna att brödet som har stått två dagar är väldigt segt och har förlorat sin bröds smak. Om de inte är nytt bakade är det inte meningen att köpa sådant bröd för att sedan kasta det.

Utifrån vad Andreas Fondell har sagt ser vi tydligt att felet inte är konsumtionen utan det system man säljer varor i butikerna. Att det är svårt att mäta rätt mängd inköp av varor innebär inte att det är omöjligt att göra det. Är man inte bra på det ska man jobba på för att förbättra sig. Dessutom, enligt Lindman, ska sopdykarna ha hittat även toapapper och folköl i butikens containrar. Är man verkligen tvungen att slänga toapapper och öl på grund av kort förbrukningsdatum?

Utöver detta behövs det inte vara två Ica-butiker som ligger bara hundra meter från varandra som det gör i X-stad centrum, och troligen i många andra ställen runt om Sverige. Finns de flera butiker i samma område har folk flera val att välja emellan, det innebär att antal kunder per butik delas. Varje butik ska vara onödigt stor och hyllorna måste vara ständigt fulla medan storleken inte alls passar antal kunder de har. Det är inte märkligt att butikerna slänger flera tusen ton mat varje år.

Innehåll och kritisk läsning

I denna lösning deklarerar eleven uttryckligen att "Dagens konsumtion av varor är positiv". Argumentet för detta är att människors liv blir bättre av hälsosam mat och då behövs färska råvaror. Eleven hävdar också att förhållandena i andra länder inte innebär att människor i Sverige behöver äta mat av sämre kvalitet. Även om detta är tydligt är en sådan argumentation alltför kategorisk och utvecklade för att vara effektiv.

Eleven ger dock ytterligare en vinkling av frågan genom att fokusera på ”frågan om överflödet”. Detta är relevant i sammanhanget, men argumentationen bygger inte på en genomtänkt samhällsanalys och är därför inte övertygande. Lösningen fungerar dock som ett debattinlägg eftersom den läsare som inte håller med om elevens slutsats att butikers etableringsrätt kan ifrågasättas ändå ser vad eleven grundar sin åsikt på, och uttalandena kan inspirera till fortsatt debatt. I det sammanhanget använder eleven också ett citat ur Lindmans text och bemöter det. Därmed visar eleven förmåga att kritiskt granska sin källa. Hänvisningen är fullständig. Citatet från Lindmans text är inte helt korrekt återgivet och infogat som ett blockcitat, men även om citattecken då inte är brukligt är detta inget som påverkar bedömningen.

Bedömning Innehåll och kritisk läsning: C. Som helhet är argumentationen fyllig och fungerande. Den övergripande tesen om konsumtionens fördelar motsägs inte av att eleven också ser nackdelar med överflöd och fri tillgång till varor. För att underbygga sina åsikter ger eleven konkreta exempel som åskådliggör budskapet.

Disposition och sammanhang

Lösningen har en tydlig disposition och läsaren kan följa tankegången. I själva inledningen för eleven ett resonemang om förhållandena i många andra länder gentemot förhållandena i Sverige och presenterar också sin tes. Även om anslaget inte är slagkraftigt kan det uppfattas som kontroversiellt och därmed göra en läsare intresserad. Avslutningen är endast ett kortfattat konstaterande som dock är logiskt kopplat till textens budskap. Styckeindelningen är rimlig och konsekvent markerad med blankrad.

Lösningen har också en väl fungerande textbindning. Stycken binds ihop med fraser som ”Vad som står i texten”, ”Utifrån vad Andreas Fondell har sagt” och ”Utöver detta”. Orsaker och samband i innehållet framhävs av sammanhangssignaler som ”samtidigt”, ”Dessutom”, ”medan”, ”På så sätt” och ”det innebär”. Detta är tydliga exempel på hur läsaren kan vägledas genom en text.

Bedömning Disposition och sammanhang: C–A. Strukturen är tydligt urskiljbar och framhävs av en rimlig styckeindelning med konsekventa markeringar samt välutvecklad textbindning.

Språk och stil

Språkligt har texten flera kvaliteter och stilnivån är anpassad till kommunikationssituationen. Som påpekats ovan hjälper språkliga formuleringar till att synliggöra strukturen. En annan förtjänst är den varierade och tämligen avancerade meningsbyggnaden. De meningsbyggnadsfel som trots allt finns påverkar inte kommunikationen i nämnvärd grad. Texten innehåller ett flertal exempel på utbyggda fundament som ”Utifrån vad Andreas Fondell har sagt” och ”I många andra länder” vilka varvas med korta fundament som ”folk” och ”Så”. Detta skapar rytm och ett visst driv i texten.

Även på ordnivå finns såväl precision som variation. Ett antal väl valda adverbial som ”Visserligen”, ”självklart”, ”troligen” och ”onödigt” framhåller nyanser och värderingar vilket är lämpligt i en argumenterande text. Eleven visar god behärskning av numerus, genus och kongruens. Enstaka misstag som ”Om de inte är nytt bakade” och en felaktig komparation förtar inte det goda helhetsintrycket.

Bedömning Språk och stil: A. Lösningen har ett varierat och säkert språk. Innehållet är lätt att ta till sig och ordval samt uttryck förstärker de åsikter eleven vill förmedla.

Helhetsbedömning och delprovsbetyg

Textens innehåll är anpassat till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Tesen är relevant med tanke på ämnet som ska behandlas, och argumentationen konkretiseras med exempel som dock inte är underbyggda på ett övertygande sätt. De enstaka språkliga brister som finns påverkar inte kommunikationen som i stället utmärks av lämpliga värderande uttryck. Lösningen ges delprovsbetyget B.

Innehåll och kritisk läsning	C
Disposition och sammanhang	C-A
Språk och stil	A
Delprovsbetyg	B